

FIGUUR 3
Glanzend sneeuwklokje (*Galanthus ikariae*) (foto: Rutger Barendse).

MEER SOORTEN EN VARIËTEITEN

Het in BAKKER & BOEVE (1985) beschreven Glanzend sneeuwklokje (*Galanthus ikariae*) (figuur 3), met spatelvormige, van boven glanzende bladen en hagelwitte bloempjes vond ik in het voorjaar van 2001, aangeplant in de tuin van een Kasteel bij Houthem dat aan de Geul is gelegen.

Ook de aparte vorm van het Gewoon sneeuwklokje (*Galanthus nivalis* cultivar 'Plenus') met gevulde bloemen komt in Zuid-Limburg voor. In een tuin van een kasteel bij Valkenburg zag ik enkele van deze planten staan. Bij Harles stonden in een steilrand aangrenzend aan een tuin ook een tweetal pollen.

De door DE LANGHE et al. (1995) genoemde

FIGUUR 4
De variëteit 'Scharlockii' van het Gewoon sneeuwklokje (foto: Rutger Barendse).

variëteit 'Scharlockii' van *Galanthus nivalis* met groene vlek op de buitenste bloemdekbladen en slechts onderaan vergroeide schutbladen (bij Gewoon sneeuwklokje zijn deze geheel vergroeid) (figuur 4), vond ik bij Houthem vlakbij de Geul.

TOT SLOT

Samengevat is er door het enorme gesleep en geplant met sneeuwklokjes een zeer diffuus beeld ontstaan over de mogelijkheden van de plant om zich op eigen kracht, dat wil zeggen met behulp van stromend water, langs de beken te verspreiden; ook al zijn er sterke aanwijzingen voor dat het wel gebeurt. Ook is er onduidelijkheid ontstaan door dezelfde menselijke invloed over de

aanwezigheid van 'zuivere' sneeuwklokjes-soorten. Hier zou nader onderzoek echter uitsluitend over moeten geven. In de buurt van de Geul zijn in oudere (kasteel-)tuinen opmerkelijk genoeg meerdere sneeuwklokjes-soorten en variëteiten te vinden. Sneeuwklokjes vormen hier niet alleen een voorbode van de lente maar van nog veel meer stinzenplanten!

SUMMARY

SNOWDROPS ALONG THE GEUL AND SELZERBEEK

Snowdrops (*Galanthus nivalis*) are not native to southern Limburg, and their dispersion from sites where they were originally planted is probably the result of bulbs being transported by the Geul brook. The newly established sites are in dynamic habitats near the brook. Variations in the sizes of flowers and leaves at some of the sites suggest more than one species/variety. No evidence was found for the existence of *Galanthus imperati* as a separate species. Other, more distinctive species/varieties found in old gardens along the Geul included *Galanthus ikariae*, *Galanthus nivalis* cultivar 'Plenus' and *Galanthus nivalis* cultivar 'Scharlockii'.

LITERATUUR

- BAKKER, P. & E. BOEVE, 1985. Stinzenplanten. Natuurmonumenten/Uitgeverij Terra, 's Graveland/Zutphen.
BÖHLING, N. et al., 1998. Die Fam- und Blütenpflanzen Baden-Württembergs Band 7. Eugen Ulmer, Stuttgart.
DE LANGHE, J.E., L. DELVOSSALLE, I. DUVIGNEAUD, I. LAMBINON & C. VANDEN BERGHEN, 1995. Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden. Nationale Plantentuin, Meise.
MABEY, R., 1996. Flora Britannica. Sinclair-Stevenson, Londen.

REACTIES VAN LEZERS

GEEN NATUURONTWIKKELING ZONDER INHEEMSE SOORTEN

In het Natuurhistorisch Maandblad van oktober 2001, schrijft Wouter Helmer (Stichting Ark) een artikel getiteld 'Terug naar nu'. Het natuurontwikkelingsconcept van Ark hinkt op twee gedachten. Men zegt de natuurlijke processen van vroeger te willen ont-

ketenen. Dit doet men terecht door bijvoorbeeld oude stroomgeulen uit te graven. Anderzijds beperkt men zich bij herintroductie tot diersoorten, en enkel dié welke een sleutelrol speelden, zoals de Bever. Dat men zich niet echt wil binden aan het benaderen van de natuur zoals die zich zonder mens zou hebben ontwikkeld, de oernatuur, bleek eerder uit de afkeer om ook de herintroductie

van autochtone bomen en struiken te overwegen (locale aanplant waarna spontane uitzaai). Dit is mijns inziens inconsequent natuur beschermen.

Al te vaak wordt gekoketteerd met 'oernatuur'. In 'Terug naar nu' mis ik een definitie van oernatuur. Wel zegt Helmer nu over natuurontwikkeling: "De manier waarop het

gebeurt heeft al helemaal niets met de oertijd te maken". Ark vaart niet moeizaam stroomopwaarts, terug naar af, maar drijft soepel met de stroom mee, gauw 'Terug naar Nu'. De omschrijving van oernatuur die Ark ooit eerder gaf is geheel gemodelleerd naar het centrale dogma van deze stichting: de spontane natuur, de 'zelfordening'. Waar bij de grondbewerking van een gebied niet gedacht wordt aan, in de woorden van Helmer, "gemakzuchtig laissez faire", geldt dat des te sterker het (inleidend) beheer. Zo mis je kansen. Helmer, Litjens en Overmars (1995) omschreven die oernatuur aldus: "Het is oernatuur in de zin van oorspronkelijke natuur, zoals die zich spontaan ontplooit, wanneer wij haar de ruimte geven. Het is het tegendeel van natuur, waarvan de

ontwikkeling door een gericht menselijk beheer bepaald wordt". De oernatuur versmallen tot een nieuwe wildernis waar desnoods exoten de dienst uitmaken – want daar zal deze 'oernatuur', vooral in de bossen, op uitdraaien – het versmallen tot dat ene aspect, louter spontaniteit, ja, daaruit blijkt dat men weinig zin heeft in meer oorspronkelijke natuur. Dit andere aspect, een meer natuurlijke samenstelling van soorten, is voor hen dus van minder belang. In hetzelfde oktobernummer merkt F.S. van Westreenen (Staatsbosbeheer) dan ook terecht op: "de geloofwaardigheid van de begrippen als oorsprong, authenticiteit of echtheid staat op de tocht". Ook in het Ark-citaat treffen we helaas aardig verwaterde oernatuur aan. Hier doet men niet goed aan.

Juist door 'gericht menselijk beheer' haal je terug wat je verloor. De eigen, op zich legitieme doelstelling pure wildernis voldoet beslist niet aan het vrij nauw luisterende begrip oernatuur. En overigens vind ik dat je eerst voldoende ruimte moet bieden aan het behoud respectievelijk herstel van biodiversiteit (bijvoorbeeld hooilanden met Rode Lijst soorten) en aan de meer natuurlijke landschappen.

LITERATUUR

HELMER, W., G. LITJENS & W. OVERMARS, 1995. Levende natuur in een nieuw cultuurlandschap. De Levende Natuur 96 (5): 182-187.

K. Piël

BOEKBESPREKING

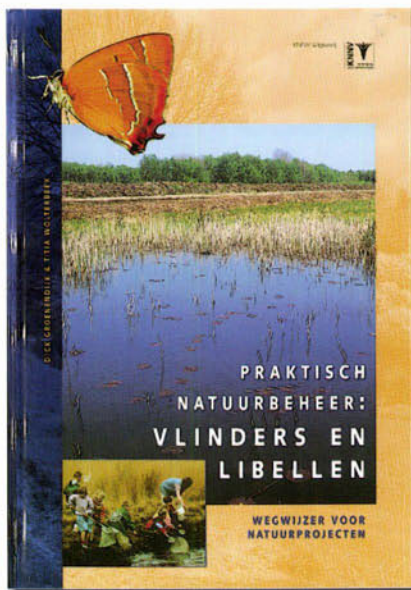
PRAKTISCH NATUURBEHEER: VLINDERS EN LIBELLEN

WEGWIJZER VOOR NATUURPROJECTEN

Groenendijk, Dick & Titia Wolterbeek, 2001. KNNV Uitgeverij, Utrecht & De Vlinderstichting, Wageningen. 219 pagina's. ISBN 90.5011.149.1. Te bestellen door € 27,95 (€ 24,95 leden KNNV/NGHL/Vlinderstichting) + € 3,50 verzendkosten over te maken op giro 13028 van de KNNV Uitgeverij te Utrecht o.v.v. titel en bestelnummer "D48". Ook verkrijgbaar in de boekhandel.

In het boek worden veel vragen over het beheer van kleine stukken groen beantwoord en concrete tips gegeven waarmee vrijwilligers, natuurverenigingen, grondeigenaren of beheerders van kleine stukken groen of natuur iets kunnen betekenen voor vlinders en libellen. Het is met name gericht op kleinschalige natuurprojecten, maar ook op meer natuurlijker natuur en grotere beheers-eenheden. De eisen die vlinders en libellen stellen aan hun leefgebied kunnen volgens de schrijvers goed dienen als uitgangspunt voor het natuurvriendelijk inrichten en beheren van groene ruimtes. Het accent van het boek ligt dan ook op deze twee soortengroepen. Echter wie meer in detail wil leren over de ecologie van vlinders en libellen moet andere boeken aanschaffen, hier is het boek niet voor bedoeld.

Het boek is grofweg opgebouwd uit twee delen. Het eerste deel bevat naast achtergronden en principes van ecologische beheer, veel informatie van organisatorische aard. Hierin komen aspecten

ten als projectmatig werken, stappenplannen, communicatie en natuureducatie aan de orde. Ook wordt aandacht besteed aan monitoring en inventarisatie. In dit hoofdstuk is duidelijk een keuze gemaakt om de monitoring van een breed scala van soortengroepen in meer algemene zin en niet vlinders en libellen in detail te behandelen. Voor deze detailinformatie wordt verwezen naar bestaande handleidingen van soortbeschermende organisaties. In het tweede deel komen aspecten van het natuurvriendelijk aanleggen en beheren van allerlei biotopen, zoals bos, siergroen, oevervegetaties en graslanden aan bod. Elk hoofdstuk opent met een kort overzicht met de belangrij-

ste hoofdprincipes van het beheer. Vervolgens worden de biotopen verder onderverdeeld en een karakteristiek en de maatregelen nader beschreven. Positief is dat in dit tweede deel veel aandacht wordt besteed aan stedelijk groen; hier zijn veel vrijwilligers actief en kunnen aardige resultaten worden verkregen. De tekst wordt afgewisseld met soortportretten en voorbeelden van projecten. Blijft de tekst soms wat algemeen, deze intermezzo's bieden belangrijke aanvullende informatie.

Het boek is zeker ook te gebruiken voor gebieden waar de nadruk niet gelegd wordt op vlinders en libellen. Zo sterk zelf, dat de vermelding van "vlinders en libellen" in de titel misschien een overbodige is. Dat de nadruk meer op vlinders ligt en niet op libellen, is misschien een te snelle conclusie maar gezien de bredere bruikbaarheid van het boek is dit ook niet erg. De beschreven maatregelen blijven een beetje steken in algemene principes; er wordt bijvoorbeeld nauwelijks aandacht besteed aan mogelijkheden voor financiering, vergunningen, materiaal en apparatuur of veiligheid. Wel biedt het boek genoeg aanknopingspunten om als vereniging daadkrachtig aan de slag te gaan. Toch staat het praktisch gebruik van de gids in contrast met het glossy uiterlijk, velle kleuren leiden de aandacht enigszins af. Ook zijn de foto's helaas niet altijd even haarscherp, de helft is overigens afgedrukt in zwart-wit. Het boek sluit af met een handige adressenlijst met en korte beschrijving van wat instanties doen. De lijst lijkt een beetje willekeurig gekozen en helaas ontbreekt het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Guido Verschoor & Henk Heijligers